

PEPA ROMA, ESCRIPTORA I PERIODISTA

Text: CONCEPCIÓ CATALÁN / Fotos: MIREIA MARGENAT

Pepa Roma, vocació: viatjar

Pepa Roma parla de l'Índia, Sud-àfrica, Londres i Sevilla com qui parla del poble del costat. Nascuda a les terres de Lleida i ciutadana del món, acaba de publicar 'Mandala', la seva primera novel·la llarga, que ha obtingut el Premi Andalusia de Novel·la.

Sembla que escriure i viatjar formin part de la seva vida gairebé tant com respirar. Per crear aquest interessant llibre, amb canvis constants de punt de vista i perspectiva, seguint la millor tradició de literatura moderna europea, ha esmerçat ni més ni menys que quatre anys.

—Mandala (ed. Alfaguara) són vint-i-quatre hores en la vida d'una dona en el Madrid de 1993, amb el constant retorn a l'Índia de finals dels anys seixanta. Per què va escollir aquestes dues èpoques?

—Tenia necessitat d'escriure sobre l'Índia perquè el temps que vaig estar allà em va marcar molt, i sobretot perquè pensava tornar-hi, però no de viatge —que ja hi havia tornat sovint des del 72— sinó per abocar-m'hi i replantejar-me la vida. Aleshores, em vaig adonar que la mitificava molt i que havia de fer una tasca personal de desmitificació. Si escrivia un "llibre riu" sobre l'Índia, que és el que primer pensava que havia de fer, llavors hagués estat un llimb idíl·lic, una evasió mental, que ni era creïble, ni literàriament podia funcionar. Necessitava processar el que havia significat l'Índia per a mi o el que podia significar. I llavors em va sorgir la idea de contraposar-ho al present, que actua com a realitat, però que també està fet de la utopia de la lluita col·lectiva per la llibertat —que aquí vam viure d'una forma molt forta al final de la dictadura—; i del desencant de tota una generació que lluita per uns ideals i després s'inserta en el po-

der pensant que els farà realitat, mentre que les idees originals es van desgastant dia a dia.

—Altres escriptors europeus ho han fet abans (James Joyce a Ulysses, Alfred Doblin a Berlin Alexanderplatz), però no sembla gens fàcil escriure quatre-centes pàgines amb canvis constants de punt de vista i de perspectiva. Com ho ha resolt?

—El que més m'ha costat no ha estat escriure sinó tallar, perquè era molt més llarga. El treball veritable va ser estructurar el material. Des del principi vaig planejar que serien 24 hores en la vida d'una dona. Però volia fer un recorregut intern i a la vegada contar un món molt ampli, donar una visió global que transcendís la primera persona però que alhora es capbussés fins el fons en la intimitat de la persona i en els problemes existencials. El recorregut intern requeria una primera persona i el món ampli una tercera persona. Quan he volgut escriure una novel·la, quan he volgut crear un món, m'he anat trobant amb problemes narratius com aquest, i he pensat "i això com ho resolen els altres?". Tu escrius la teva novel·la però t'interesses per gent que ha escrit abans.

—Va investigar com creaven altres autors?

—No, tenia una afinitat amb ells i volia llegir-los. Mentre escrivia Mandala, he llegit Julio Cortázar i James Joyce. Per resoldre el problema dels punts de vista, he rellegit molt el mestre Henry James, per veure com entra i surt dels personatges. No te n'adones i ja no estàs en el mateix punt de vista de la

**"El present
està fet
de la utopia
de la lluita
col·lectiva
per la llibertat,
que aquí
vam viure
d'una forma
molt forta
al final
de la
dictadura."**

pàgina anterior. A més, ara vivim un moment de canvi i tenia necessitat de llegir novel·les d'aquestes de canvi d'època, com *La muntanya màgica*, de Thomas Mann. En aquest llibre, els protagonistes contempen el món des d'un sanatori dalt d'una muntanya. A *Mandala* es contempla el món des d'un altre llimb privilegiat que és l'Índia. Volia plantejar-me el món, perquè totes les referències que teníem estan canviant o hem de canviar-les. En aquest sentit, tenia la necessitat de fer una literatura que no fos un tram, una visió lateral, un aspecte de la vida, com la meua primera novel·la.

—*La seva vida professional ha tingut moltes etapes diverses. Una de les darreres fou portar el departament de premsa de Justícia en el Ministeri de Justícia i Interior en l'època Belloch. Va ser una experiència enriquidora?*

—Molt, va resultar interessant perquè va entrar un equip honest, amb molt bones intencions d'aclarir les coses. Com que van esclatar tots els conflictes en aquesta època, vam veure tot el que no s'havia sabut arreglar en dotze anys de socialisme; i com després la història passa comptes. Vull dir que si els socialistes haguessin afrontat els problemes quan sortien, segurament no hi hagués hagut la crisi final, no? Va ser una època molt tensa.

—*Començà a treballar a Tele/Express. Com va anar a parar allà?*

—Jo volia ser antropòloga i sempre m'ha fascinat viatjar. Dels 17 als 25 anys em vaig passar la meitat del temps fora: l'Índia, sis mesos a Àfrica, Àsia de nou. Quan viatjava em trobava que per viatjar havia de menjar. Al sud-est asiàtic, vaig conèixer un reporter de *Life* que era fotògraf i venia de Vietnam. Em va ensenyar a fer fotos, i em va fascinar. Aleshores vaig fer un curs de fotografia a Austràlia, on vaig parar a treballar uns mesos. Vaig comprar una Nikon a Singapur i en tornar portava reportatges de viatges escrits i amb fotos. El primer que vaig vendre va ser un sobre Bali, a *La Gaceta Ilustrada*, l'any 1974, i penso que va ser el primer que es va publicar aquí sobre aquesta illa. Buscant una forma de sobreviure, em vaig apuntar a periodisme, tot i que jo era de Filosofia i Lletres. Quan a *Tele/Express* van necessitar una persona amb idiomes, em van agafar a mi. La necessitaven perquè rebíem els serveis de notícies de *The New York Times* i *Le Monde*.

—*En tots els anys que ha passat fent periodisme, com ha vist l'evolució de la professió?*

—Ha empitjorat, sobretot a Madrid. Jo, gràcies a l'equip de gent que em vaig trobar a *Tele/Express*, em vaig començar a interessar per la tasca col·lecti-

va, i va ser impressionant perquè abans el meu projecte vital era molt de revolució personal. Vaig veure que el motiu principal de la gent era aportar alguna cosa a aquest país. I dir la veritat ja era una aportació important, perquè no hi havia llibertat de premsa. Però no era solament això: també la lleialtat, la companyonia. Els codis deontològics que ara es dicten eren la nostra pràctica quotidiana. I treballaves amb molta llibertat. Sorties al carrer sense idees preconcebudes, anaves a descobrir què hi havia, què passava. Ara la informació està una mica més teledirigida, els diaris tenen tendències més marcades, potser perquè cadascun s'ha fet el seu públic o respon a uns interessos d'empresa, o està més marcat per la política de mercat. Sempre hi ha hagut professionalitat en la premsa, i molta, però abans hi havia una finalitat última de contribuir a fer una societat més justa. Això s'ha perdut, perquè s'han perdut els valors col·lectius.

—*Ha estat durant molts anys reportera arreu del món, fent entrevistes i reportatges, i també ha tingut càrrecs de responsabilitat. Com veu la compatibilitat entre tots dos àmbits?*

—A vegades és creatiu estar a càrrec d'alguna cosa, com quan vaig muntar el servei de notícies *Tele-Expo* durant l'Exposició Universal de Sevilla. Tenia un equip molt jove de dotze reporters, que començaven tots amb mi i aleshores tot ho creàvem junts: fèiem el seguiment de l'Expo per vendre'l a les televisions d'aquí i a les estrangeres. Però quan ja estava tot en marxa, això de manar, de fer de capataç, és una part que la trobo poc interessant. Un error que tenim els periodistes és pensar que avancem en la nostra carrera quan aconseguim pujar un càrrec més amunt. El que més

"Un error dels periodistes és pensar que la teua carrera avança si aconseguixes pujar un càrrec més amunt. El que més m'ha agradat ha estat ser enviada especial pel món."

m'ha agradat de fer periodisme ha estat ser enviada especial pel món. Durant cinc o sis anys vaig tenir la sort d'anar als principals conflictes, en l'època en què als països del tercer món emergien les democràcies i vaig poder veure-ho tot amb globalitat: el referèndum i les primeres eleccions democràtiques a Corea, l'inici de la democràcia a Filipines amb Cori Aquino i el primer cop d'estat, i la sortida de la presó de Nelson Mandela a Sud-àfrica, que va ser el moment més emocionant de tots. És impressionant que Mandela tingui aquesta claredat d'idees, i que sortís de la presó sense ressentiment després d'haver-s'hi passat la vida. És el polític que desprèn més humanitat de tots els que he conegut.

—*De quin país no hauria volgut tornar?*

—De l'Índia [no ho dubta ni un moment], perquè la vaig conèixer molt jove i em va impactar molt. I a més no solament hi vaig anar a conèixer el país

sinó que hi vaig anar a buscar respostes vitals sobre el sentit de les coses. D'aquella època, conservo la pràctica de la meditació i el ioga. No sóc una ortodoxa sistemàtica diària, però són eines d'experimentació personal, no de doctrina, molt vàlides per a nosaltres. Et treuen una mica de la bogeria diària, per a concentrar-te en l'essencial i t'ajuden a centrar-te. Els orientals han passat 4.000 anys experimentant amb l'interior, indagant a dintre de la persona, i el ioga i la meditació són el resultat d'això.

—*Creu vostè que el creixement de la pràctica d'aquestes tècniques orientals en la societat occidental és degut a la impopularitat de la religió tradicional?*

—Hi ha una ànsia de religiositat que a vegades es desvia cap a sectes, cap a falses religions de salvació, de les quals la meua novel·la tracta una mica. La religió tradicional pateix un desgastament però la necessitat de vivència existeix, i per tant es van buscant altres formes. La nostra societat, Occident, ha crescut moltíssim en benestar material, i tots els nostres valors estan relacionats amb aquest benestar. Els que el tenim, el volem conservar, i els que no el tenen, el volen aconseguir. Però això no ens satisfà, ni els que el tenim, ni els que no el tenen. Crea un malestar molt gran. Molts gurus s'agafen a aquesta cerca dels valors espirituals presentant-los com una cosa molt esotèrica i exploren unes eines que evidentment funcionen. S'aprofiten una mica també del desconeixement que tenim a la nostra societat de l'Orient. Amb *Mandala* m'agradaria contribuir a normalitzar el coneixement de l'Orient.

—*El pas del periodisme a la literatura va ser un exercici de voluntat o va ser inevitable?*

—Era una necessitat. En el meu cas, la literatura no sorgeix del periodisme. Jo als dotze anys ja portava un diari on em plantejava el sentit de la vida

—**Segons la seva experiència, quines són les claus per a fer bons reportatges?**
—Documentar-te abans, perquè si no cada dia vas a descobrir el Mediterrani. Un cop tens el punt de partida, el millor és anar als llocs amb la ment oberta, amb la menor quantitat de prejudicis possible.
El reportatge no és només agafar les opinions de quatre o cinc, sinó aprofundir-hi. És un gènere molt laboriós i cada cop s'ha de fer una tasca més profunda i de més investigació.

Vaig llegint el que en cada moment necessito. Hi ha èpoques en què busques respostes, i llavors he llegit molt Herman Hesse o a Jack Kerouac, o qui sigui en aquell moment. Últimament he tornat molt a la novel·la del segle XIX o dels anys vint, del món en transformació, autors com Fiodor Dostoievski, James Joyce, Thomas Mann. Abans compaginava més la novel·la i la poesia, com Antonio Machado, T. S. Eliot. Penso que la bona literatura —igual que el bon cinema— és no tant aquella que està ben construïda sinó aquella que té alguna cosa darrere, que et deixa un pòsit, que et toca profundament.

—*Ha mencionat el cinema. M'ha semblat una novel·la molt cinematogràfica. Algú li ha proposat fer-ne una pel·lícula?*

—No, no se m'havia acudit. M'encanta. Posa-ho a veure si algú pica.

i em feia preguntes. Ja tenia un diàleg personal amb un quadern; tota la meua vida n'he portat un. Després, quan viatjava, volia veure com les altres cultures ressonen les mateixes qüestions: el sentit de la vida, de l'amor, del sexe. Eren coses que et feia vergonya preguntar al teu voltant i, com que eres adolescent, et semblava que eres l'única a qui li preocupaven. En els viatges prenia moltes notes. Per escriure *Mandala* vaig repescar algunes notes del viatge a l'Índia. Quan vaig posar-la en peu, que va ser a la tornada de l'Expo, m'hi vaig dedicar durant sis mesos exclusivament, perquè no podia fer altres coses, tot i que em van sortir alguns treballs. Tenia l'estructura pensada, havia pres la decisió de les línies que seguiria, i hi havia abocat el material essencial, important i fort. Després ja vaig començar a poder compaginar. En total van ser quatre anys de feina.

—*Llegir sembla que és molt important per a vostè...*

—Sempre llegeixo.

